

Aga stóji in stojijo Turci
In nad žalostnim prizorom
Pasejo oko si srdito.
Krví žejo grozno si gasijo
Z vlaško krvjo, z vlaško muko.
Poskakuje srce jim veselja;
Vsi na glas se krohótajo
Na lep prizor, kedar raja,
Kedar pseta padajo na zemljo.
Had *) prokleti tako se krohoče
Ko se grešnik v večnih mukah joče.

Turci niso ponehali,
Jenjali so konji dobri,
Zavlečeči ravno polje
Z mesno brano, grozno živo;
Ponehali, — postajali.

Takrat aga: „Glejte hlapci,
Crka raja, crka harač, hlapci;
Ali pojd' te, vzdignite mi rajo —
Morda rešite mi harač.“

Hlapci slabi slabšega gospoda
Tróstroke so biče vzeli
Ter od brzih konj so odskočili,
Na pol mrtvo rajo še pretepat,
Da se morebit oživé zopet.

Trak trostroki, grozni biča,
Ki ga vodi roka urna,
Po brezčutnem žvižga zraku,
Ter s trostrokim zobom tiho
Mučeniško grize meso,
In krvave stvarja vrelee;
Ak spodtakne se desnica urna
Po telesu črno-modrih
Kač podobe grozen piše,
Dok nesrečna pod njim žrtva izdiše.

„Ajde raja, ajd **) na noge,
Ajd na noge psi kristjanski!“
Z turških ust po polju se razlega.
Kdor je jači onemogle
Pod udarci zbira duhe,
In na slabe noge se opira;
Kdor je slabji, kakor v večnem spanju
Sliši klete le besede,
In čuteči zbadalo nemilo
Že na pol zgubljeno oživlja dušo,
Ter se miče in čveteronožno
Po zelenem leze polju,
Dokazuje to, da ne le zadnja
Tromba mora mrtve k sodbi buditi,
Ker trostroki delajo to biči.

Ko prileze vsa krvava
Do šotorja raja tužna,
Divji aga, spaka grda
„Harač, raja, karač!“ kliče
„Harač, harač al še hujše biče!“

Stvarnik pticam dal ne bój najvikši,
Tihe luknje in prelube gnjezda;
Ribam vode in nezmerno morje,
Hišo iz stekla, naj se v nji množijo;
In zverini travnike in gore,
Hladne luknje in zelene loge;
Rejni raji? Dal še suhe skorje
Kruha ni, da s solzami jo kvasi.
Pa kaj pravim? Dale so nebesa
Pa pobral je vse požrešni Turčin.

(Dal. prih.)

*) Had = hads grški.

**) Ajde, ajd = poklic; na, na noge!

Kratkočasnice.

* Neki oče je rekel svoji hčerki: „Ženska, ktera se moží, dobro storí, a ona, ktera devica ostane, storí še bolje“. — „Pustite me tedaj, oče, da storim dobro, a druge naj storé bolje“ — zavrne očetu prebrisana hčerka.

* Neka gospodinja je iz službe djala svojo deklo, ker dalje ni mógla strpeti nečednosti njene. Pri odhodu jo prosi dekla, naj jej tega ne zapiše v spričalo, ker bi jej škodilo pri vdinjanji v drugo službo. Gospodinja jej toraj zapiše v spričalo to-le: „Katra Zamuzanka nima družega pogreška razen tega, da se zeló — vode bojí.“
„Pučki Prij.“

Dopisi.

Iz Gradca. (Odgovor preuz. škofa Strosmajera) na čestitko od tukajšnjih Slovanov mu poslano, glasi se tako-le: „Plemenita gospodo! Moga se srдца živo kosnuše čuvstva, koja mi u cienjenoj pouzdanici Vašoj za rád moj na sadašnjem crkvenom sborištu prijateljski izraziste. Primito ovim najsrdačniju zahvalnost i ostajte uvjereni, da će i odsle svako moje djelovanje to za crkvu to za našu domovinu biti odjekom moje sviesti i mojega obsvjedočenja. Bog Vas, gospodo, blagoslovio i pratio po svih stazah Vaših, e da biste crkvi i otačbini koristni bili! Sobitom ljubavlju ostajem

Vam iskreno udani Strosmajer biskup.“

U Rimu pri svetom Jerolimu slovinskem dana 16. ošujka 1870.

Iz Gradca. (Za potovajočega učitelja kmetijstva) si je družba kmetijska naša po razglasu odborovem od 22. marca l. l. izvolila gosp. P. N. Feuserja, ki je poprej bil potovajoč učitelj kmetijstva pri dunajski družbi kmetijstva. Mi gosp. Feuserja dobro poznamo iz tehtnih gospodarskih sestavkov, ki so jih že večkrat prinesle „Novice“. *) Njegova naloga je, da vsako leto potuje po deželi in se udeležuje podružničnih séj in družbenih zborov; šel bo pa tudi, ako ga kaka podružnica želi, na tabore kmetijstva govorit in podučevat.

Iz Hrvaškega. (Franjo Žužel), mnogozasluženi župnik in rodoljub z dušo in telesom, ki je z zaporom okusil tudi „liberalizem“ nove ère, je na gornji Reki 13. dan u. m. umrl. Z njegovo smrtjo zgubi domovina največega boritelja svojih pravic. Večna mu slava!

Iz Trsta 12. aprila. — Tudi drugi naš poslanec Conti se je vrnil iz Dunaja nazaj ter je opravičil svoj izstop iz državnega zbora tako, da so zdaj zadovoljni tudi taki, ki so poprej grajali Conti-a in Hermet-a, da sta s Slovenci vred slovó dala Dunaju. Hermet je neki rekel, da nikoli več ne sprejme poslanstvu v državni zbor. — V Kopru se je 10. dan t. m. proti večeru zgodilo nekaj, kar očitno priča, kamo pridemo z „brezversko“ propagando. Šla je namreč procesija iz cerkve memo neke kavarne; ondi so stali laški „liberalci“, ki se tū zovejo „liberi pensatori“ in nalašč se ni odkril nobeden. To pa je izbudilo tako nevoljo med pobožnim ljudstvom, da so nekteri iz procesije planili nad te zasmehovalce katoliškega običaja in se je v kavarni boj začel, kteremu je bilo še le konec, ko so vojaki prihiteli in mir storili.

*) Gosp. Feuser je jako učen kmetovalec ne le v besedi, temuč tudi djansko. Mi ga poznamo iz Ljubljane, kjer je nekoliko let bival kot posestnik mahú. Po rodu Nemec (Prus) se je v kratkem času precej naučil slovenščine in je bil Slovencem v mislih in djanjih svojih tako pravičen, da smo mnogokrat rekli: „to je edini pošten Nemec, ki ga poznamo“. Za trdno se nadjamo, da se ni izneveril, in zato ga morajo tudi štajarski Slovenci zaupljivo sprejeti.

Vred.

V Senožečah 17. aprila. (*Nove občinske volitve.*) Jasen dokaz tega, da so tudi naši kmetje vže prespali národno spanje in prebudivši se jeli spoznavati, kdo je za-nje in kdo proti njim, je sijajna zmaga národne stranke pri tukajšnjih volitvah v novi srenjski odbor. Vkljub vsem agitacijam, napenjanju in moledovanju krog volilcev, vkljub vsem razglasom in priporočilom „ljublencev“ svojih — propala je pri volitvah 11. in 12. dan t. m. tukajšnja nemčurska koterija s svojimi privrženci popolnoma. Ni se jej posrečilo, ne enega izmed 27 nasvetovanih kandidatov v odbor spraviti! Čudna pa je res „korajža“ te „mameluške dece“. Videvši, da so pri glasovanju 3. volilnega oddelka propali, so „korajžno“ vse zaupanje ostalima oddelkoma „šenkali“ in drugi dan so imenitniški patroni te stranke z vso samosvestjo v volilno sobano prikoračili, a videvši vrle Gaberčane neomahljivo od národne stranke nasvetovane može voliti, jeli so debelo gledati, kakor bi jo bili ravnokar iz brloga primahali, ter — kaj pa naj bi storili?! — pomêli so jo, volitve nevdeleživši se, meni nič tebi nič iz volilne sobane. Národna stranka je tedaj popolnoma zmôgla. Zdaj se pa čuje, da išejo — nemčurski patroni namreč — kakor pravi domači naš izrek „dlake v jajci“, to je, volitev bi radi ovrgli! Dobro srečo — dokler jih „grimnost in vicja“ ne prejé.

Divoslav.

Iz Vipavske okolice 17. apr. V. (*C. k. deželnemu predsedstvu na znanje.*) Častiti čitatelji „Novic“ so menda že do grla siti dopisov večnih pritožeb zaradi nespolnovanja glasovitega §. 19., za katerega je nekterim uradnikom tako malo mar kakor za lanski sneg. Vendar ne bode odveč, da jim še eno „storijco“ zapišem od naše vipavske davkarije. Pretekli teden prinese rdeč „cuštelar“ listeč nekemu vaščanu, se ve da v njemu nerazumljivem jeziku. Ko mu ga izročiti hoče, pogleda ga mož; ko pa vidi, da so nemške kljuke, kar brž mu odgovori, da ne sprejme lista, ker ne razume, kaj da je zapisano v njem, drugim pa, da ne nese lista prebirat, ker bi moral za to še plačevati. Hitro „cuštelar“ na to zarenči: „ha, moraš!“ Ker pa le ni hotel vzeti lista, pokliče dva moža, mislé si, da bo šlo, in reče mu, da bo moral pot, če še enkrat zato pride, sam plačati in še več drugih stroškov. Al zastonj. Ko „cuštelar“ vidi, da njegove besede pri kmetu so bob v steno in da na vse njegovo rezanje in žuganje le smeja odgovarja, da se vseh naštetih stroškov nič ne boji ter da ne sprejme nemškega lista, gré srdit v štacuno, kupi za krajcar žeblijev ter pricopotá nazaj z možmi. Zdajci praša še enkrat pohlevno: „ne vzamete?“ Ko vidi, da kmet ostane gluh za vse njegovo besedovanje, se obrne in — pok! na vrata pribije list. „Tako je meni „zašafano“ — bomo že videli, ali bote prebrali ali ne!“ Tako zagode in odide. — Naj bere to resnično dogodbo sl. deželno predsedstvo in samo sodi, kako se godí §. 19. v vipavskih uradnijah posebno v davkariji! — Ako se, česar se za gotovo nadjamo, napravi pri nas tabor, povzdigniti moramo glas za to, kar nam je po postavi zagotovljeno; sicer pa naj ravná vsak tako, kakor je storil naš pošteni mož, in vžugali bomo s stanovitnostjo, ako ne damo v kozji rog vgnati svojih národnih pravic!

Iz Kranja na velikonočno nedeljo. (*Požar na Klancu.*) Danes, tri četrтинke na eno po polnoči, začelo je na Klancu poleg Kranja goreti. 8 hiš, pa 6 do 7 drugih poslopij je pogorelo. Ondi, kjer je goreti začelo, zgorela je lastniku tudi živina; drugi so svojo oteli. Gasilcev sicer ni manjkalo, al zaradi pomanjkanja vode v vasi (iz Kokre se jo namreč morala voziti) gasenje ni bilo vspešno; prizadevalo si je vendar na vse strani kar koli je bilo mogoče obmejiti požar, da

se ni dalje širil. Posebno so pa pripomogli mestnjani iz Kranja, da se je ogenj kmalu pogasil. Gospod Jugovic pripeljal je svojo gasilnico, mestni podžupan gosp. Pavšlar pa mestno, in ker je mestnjani dokaj pritislilo, ki so na vso moč delali, je bil ogenj kmalu pogašen. Toraj čast in hvala njim in vsem drugim, ki so se udeležili gasenja. Saj je sladka zavest v potrebi pomagati bližnjemu. Pogorelci so bili sicer vsi (čast jim!) zavarovani zaradi škode po ognji; al to odškodovanje je le pripomoček za stavbe, poslopja bojo pa vendar le prazna, zato so usmiljenja vredni.

Iz Ljubljane. Družba kmetijska, kateri ni samo za to mar, da se povzdigne kmetijstvo v naši deželi, ampak tudi za to skrbi, da se kmetom olajšajo nadloge, je ravnokar po deželni vladi poslala prošnjo do ministerstva kmetijstva, naj blagovoli delati na to, da finančno ministerstvo veléva pozvediti silno škodo, ktera je ozimno setev zadela v mnozih krajih, in odpisati davek od poljá, na katerem bode celó malo ali ne bode celó nič pridelka. Že postava sama velevala, da po toči in družih podnebnih uimih vničeno polje se olajša davka, letošnja huda zima pa je poljá naša še huje zadela kakor toča, kajti ta pokončá le nektare okolice, moča in mraz pa sta obširno pokončala setev zimsko, in kar sta ona dva še pustila gospodarjem, vzela jim je burja skozi več tednov ta mesec. Nadjati se je, da temeljito osnovana prošnja ne bode klic vpijočega v puščavi.

— (*1. zvezek letnika 1870. družbe kmetijske*) pod naslovom „Naznanila družbe kmetijske“, vredjen po dr. Jan. Bleiweisu, je ravnokar v 11 pôlah prišel na svetlo in se razpošilja družbenikom.

— (*23 novih malih pošt za pisma in druge stvari*) na Kranjskem in 25 na Primorskem je ustanovilo ministerstvo kupčijstva.

— Naš rojak g. Vilelm Ogrinec je imenovan za c. k. okrajnopa adjunkta v Slovenjem Gradcu.

— (*Matično knjigo „Nauk o telovadbi“*) je c. kr. deželna vlada priporočila vsem šolom na Kranjskem, in je tudi 50 iztisov te potrebne knjige nakupila in razdelila med ljudske učitelje. Ravno v ta namen je kupila tudi 180 Matičinih zemljevidov in 180 iztisov Praprotnikove „Slovnice za prvence“ in tudi še drugih slovenskih knjig in učilnih pomočkov.

— (*Predstava v gledališči na korist gospé Odijeve, učiteljice gospodičin dram. društva*) je učinila velikonočni pondeljek občinstvu jako prijeten večer. Z veliko pohvalo in vncem sprejeta beneficijantinja se je odlikovala v prvi igri „Pri klavirji“, ki jo je gosp. J. Noli lepo poslovenil po francozki, in še posebno pa v komični, tudi po gosp. J. Cimpermanu dobro poslovenjeni opereti „Pijerot in Violeta“ in vzlasti v tej tako izvrstno, da jej ni lahko para v tej roli. V prvi igri jej je stregla gospodičina Brusova jako dobro, še posebno pa gosp. V. Valenta z svojo mojstersko igro in simpatičnim svojim petjem, — v opereti pa, ktero je sè svojo urnostjo vodil pevovodja g. Förster, je delal gosp. J. Noli „stara čarovnika“ prav v onem stilu, v katerem smo se nekđaj na Dunaji radovali nad Korntheurom in Nestrojem, gospodičina Neugebauerjeva pa je „Pijerota“ pela na živahno hvalo; g. Šusteršič je v mali rolici „Poličinelovi“ izbudil veliko smeha. Gospej Odijevi moremo hvaležni biti, da je ljubeznjivo cvetko francozke operete vsadila na naš domači vrt. — „Ultra“, vesela igra od Šamberka, nam je že iz čitalnice dobro znana; prvokrat na javnem odru smo danes videli gospodičino R. Bonačevo; radostni rečemo, da ima očiten talent za dramatiko. Vsem trem igram, posebno pa prvi in drugi, je došla živahna pohvala od obilo zbranega občinstva, ki — čeravno lepo vreme gledišču ni ugodno — je napolnilo vse prostore

in je s tem najbolj pokazalo, da vé ceniti velike zasluge gospé Odijeve za narodno gledališče. Dramatično društvo ima v njej kapital, ki naj ga ohrani slovenski dramatik tudi vprihodnje.

— (*Dramatično društvo*) napravi svojo zadnjo predstavo letošnje sezone v saboto dne 30. aprila. Predstavljal se bode prvič zanimiva francoska vesela igra „Pot skozi okno“ in ponavljala opereta „Pijerrot in Violeta“, ktera se je jako priljubila pri zadnji predstavi. Razen tega utegne se še igrati „Bob iz Kranja“ ali mesto te igre kaka druga. Bolj natančno poročamo o tem v prihodnjem listu.

— (*Čitalnica naša*) napravi prihodnjo nedeljo „besedo“ z malim plesom. Ta veselica sklene zimsko sezono.

— (*O „besedi“, s ktero se je odprla čitalnica ribniška*) na velikonočni pondeljek, nam gospodje, ki so iz Ljubljane ondi bili, poročajo čuda lepe reči; vsi navdušeni so prišli lepega petja in izvrstno lepih govorov, ki so jih slišali iz ust kmetijskih gospodarjev in družih. Obširnega popisa radostni pričakujemo za prihodnji list.

— (*Tudi po časnikih slovenskih plavajo goske dandanes tako pogostoma*), da je treba večidel vprašati: je li pa to tudi resnica? Tako, na priliko, se je pisarilo nedavno, da se slovensko pravniško društvo snuje v Ljubljani, kterege pravila se bodo v kratkem predložila vladi v potrjenje; tudi govorniške vaje so vzete v program. Mi smo popraševali na pravih mestih po tem „snutku“, al našli nismo ne sledu ne tiru. — Drugikrat se je pisalo, da prof. Marn uči ruščino na gimnaziji ljubljanski, — al tudi tu je čul hitropisec nekaj, a ne pravega. — V isto vrsto spada tistih 1300 gold., o katerih se je besedovalo, da so bili ponujani za vredništvo vladnega slov. časnika. Vidi se, da očka „Tagblatt“ ima tudi slov. sinčke.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Novo ministerstvo tedaj imamo. Imenuje se večidel le „začasno“, to je tako, ki bo skušalo vpeljati „spravo z deželami in narodi v „Cislajtaniji“. Ministri pravi so le trije: grof Potocki, grof Taaffe in vitez Tschabuschnigg. Potocki je ministerstvu prvosednik in poleg tega začasni voditelj ministerstva za kmetijstvo, — grof Taaffe je minister notranjih oprav in poleg tega začasni voditelj ministerstva za deželno brambo, — bivši c. kr. dvorni svetnik najviše sodnije vitez Tschabuschnigg je minister pravosodja in poleg tega začasni voditelj ministerstva za šolstvo in bogočastje; zraven teh treh je začasno vodstvo ministerstva finančnega izročeno bivšemu višjemu uradniku v istem ministerstvu K. Distleru, o katerem se govori, da je oče nesrečne nove postave pridobitnega davka, — vodstvo ministerstva za kupčijstvo pa višjemu uradniku v tem ministerstvu de Pretis-u, ki je dolgo služil nekdanjemu ministru Plener-ju in bode od njega težko bolji. Ako pogledamo v časnike vseh dežel, katerim je dano to novo ministerstvo, vidimo, da nihče ne dvomi nad njegovo poštenostjo in dobro voljo, odstraniti nezadovoljstvo in pomiriti narode, al na nobeni strani se ne kaže zaupanje do njega. Ministerstvo je sicer v „Wien. Abendp.“ samo dalo oklicati, da ne zahteva zaupanja, dokler si ga po djanji svojem ne zasluži. Al žal nam je, da moramo reči, da pot, po kateri ga je volja doseči svoj blagi namen: „mir med narodi“, ni prava pot. Noben umen človek sicer ne more prezreti strašanskih težav, s katerimi se ima ministerstvo boriti, al vsak zreli politikar priznava, da

po tej sistemi, ktera je vrgla prejšnje ministerstvo, ne doide sreča Avstriji. Če si ministerstvo za podlago svojemu delovanju stavi decembersko ustavo, če slovanske in druge narode hoče pomiriti s tem, da Nemce v sprednjo vrsto stavi, za Boga! moti se, da doseže svoj cilj in konec. Sliši se, da se blagi minister Potocki posvetuje s Fišhofom; al čemu še dalje posvetovati se, ker knjiga Fišhova je prav na drobno načrtala program, po katerem se more vrediti Avstrija; le začeti je treba izpeljavati to, kar Fišhof svetuje. Če tudi Čehi dandanes zahtevajo svoje državno pravo, in če Poljaki, izvzemši Smolkovo stranko, hočejo, da bi se jim posebne hruške pekle, se vendar federalizmu ne bodo ustavljali ne uni in ne ti, a tudi pošteni Nemci ne, katerim je za ohranjenje Avstrije več mar, kakor za to, da bi tudi vprihodnje gospodovali vsem drugim narodom. Dobro vemo sicer to, da Magjari na vso moč nasprotujejo federalizmu, ki bi tudi iz groba poklical druge narode ogerske krone; al enkrat se mora radikalno konec narediti dvojnima merama in vsi narodi cele Avstrije morajo ravnopravni biti. Menda ministerstvo sedanje to samo dobro previdi, zato se boji, na vrat na nos v pravo djanje stopiti. Naj bode ministerstva predsedniku stanovitno vodilo to, kar mu je presvitli cesar naročil, rekši: „Naredite mir med mojimi narodi!“ — Poslednje dni je počil glas, ki je izbudil po Hrvaškem in Slovenskem neizmerno radost, da za nadškofa zagrebškega pride Strosmajer.

Doneski za Š. Jenkov spominek.

Gospodje narodni poslanci deželnega zbora kranjskega, poslano po dr. Jan. Bleiweisu 57 gold., — Baron Anton Zois 25 gold., — g. Vomberger, župnik na Primskavem 1 gld., — g. Jož. Levičnik, župan v Železnikah 1 gld., — g. Dominik, zdravnik v Železnikah 1 gold., — g. Omersa France, trgovec v Kranji 2 gold., — g. Indrich Rabas, inženir 10 gold., — iz Kamnika poslano 41 gold. 70 kr., — gospodje zemljemerci v Kranji 12 gld., — gospá Ivana Pleiweisova 5 gld., — g. Alojzi Rabič, posestnik v Radoljci 2 gold., — g. Janez Gracelj, posestnik v Radoljci 1 gold., — g. Josip Zavašnik, kupčijski pomočnik v Radoljci 1 gold., — g. Janez Lotrič v Radoljci 1 gold., — g. R. S. Mihelač, knjigovez v Radoljci 1 gold., — g. Josip Ambrožič v Radoljci 50 kr., — g. J. P. v Radoljci 40 kr., — g. J. S. v Radoljci 50 kr., — g. Janez Žumer iz Gorij 70 kr., — g. N. N. iz Save 50 kr., — gospodičina Ana Skulova iz Save 1 gld., — gospodičina Pola Skulova 1 gold., — g. Josip Pavčič, učitelj na Javorniku 1 gold., — gospá Ivana Blaž iz Save 1 gold., — g. O. J. Schröder iz Save 1 gold., — g. G. Setomini 1 gold., — g. Gregor Modic iz Jesenic 30 kr., — g. Josip Korazza iz Moste 1 gold., — g. J. A. Holcer iz Moste 1 gold., — g. Jernej Janša iz Save 50 kr., — g. Papež, zdravnik iz Save 50 kr., — g. Plahutar Franc iz Save 30 kr., — g. Anton Trevn iz Jesenic 50 kr., — g. F. S. v Kranji 5 gold.

Kursi na Dunaji 19. aprila.

5% metaliki 60 fl. 65 kr. Ažijo srebra 120 fl. 65 kr.
Narodno posojilo 69 fl. 70 kr. Cekini 5 fl. 86 kr.

Žitna cena

v Ljubljani 16. aprila 1870.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 10 — banaške 5 fl. 50. — turšice 3 fl. — soršice 3 fl. 73. — rži 3 fl. 40. — ječmena 3 fl. — prosa 2 fl. 90. — ajde 3 fl. — ovs 2 fl. 50 — Krompir 2 fl. 10.